

בס"ד. שיחת ש"פ מטות-מסעי, ב' מנחם-אב, ה'תשכ"א.

בלתי מוגה

א. בפרשיות מטות-מסעי מסתיימת התקופה שבה היו בני"ב במדבר, ומתחילה ההכנה לכניסה לארץ ישראל — שהרי מ"ש לאח"ז "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל וגו'", משנה תורה, הי' כבר בתור הכנה להכניסה לארץ, וכלשון רבינו הזקן בתניא²: "צוה משה רבינו ע"ה במשנה תורה לדור שנכנסו לארץ כו".

ויתירה מזה, שבפרשיות אלו מתחילה כבר הכניסה לארץ עצמה — שהרי מדובר כבר אודות כיבוש וירושת ארץ סיחון ועוג, שנוסף על היותה הכנה לכיבוש ארץ כנען, כפי שאמרו בני גד ובני ראובן (שקיבלו נחלתם בארץ סיחון ועוג) "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאונם אל מקומם"³, הרי היא גם חלק מארץ ישראל עצמה, כדאיתא במדרש "עשר קדושות הן ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות . . ארץ כנען מקודשת מעבר הירדן", ונמצא, שבכיבוש ארץ סיחון ועוג (עבר הירדן) התחיל כבר כיבוש ארץ ישראל (אף שקדושת ארץ סיחון ועוג אינה קדושת ארץ כנען).

ב. ועפ"ז יובן הטעם שג' הפרשיות מטות מסעי ודברים קורין לעולם בשלשת השבועות של בין המצרים (משא"כ פ' פינחס, שלפעמים נכללת בג' השבועות ולפעמים לא) — וע"פ הפתגם הידוע בשם רבינו הזקן⁴ שצריכים לחיות עם הפרשיות שקורין ולומדים באותו זמן, נמצא, שבזמן של "בין המצרים" צריכים לחיות עם ג' פרשיות אלו:

ובהקדם המסופר במדרש⁵ בנוגע לתשעה באב בשנת החורבן, שהי' יהודי שחרש שדהו וגעתה פרתו, ועבר לפניו ערבי שהי' מבין שיחת בהמות, ואמר לו, שמצעקת הפרה יודע הוא שעתה חרב ביהמ"ק, וכאשר מיד לאח"ז געתה פרתו פעם שני', אמר לו הערבי, שעתה נולד מושיען של ישראל.

(1) ר"פ דברים.
 (2) ספכ"ה.
 (3) פרשתנו (מטות) לב, יז.
 (4) במדבר פ"ז, ח. וראה גם סה"מ
 (5) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב חשון).
 (6) ראה גם של"ה ריש פרשתנו (שסו, א).
 (7) איכ"ר פ"א, נא.
 תרכ"ט ע' רפב.

כלומר: אצל בני לא שייך ענין של חורבן בפני עצמו, כי, התורה היא תורת חסד, וא"כ, כאשר ישנו ענין של חורבן, הרי יחד עם זה באה מיד גאולה, וזוהי הכוונה הפנימית של החורבן והגלות — בכדי שעל ידו יוכלו לבוא לענין הגאולה.

ולאמיתו של דבר, הרי החורבן והגלות גופא הו"ע של חסד, שהרי סיבת הגלות היא — "מפני חטאינו"⁸, והעונש על זה הי' באופן ש"שפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים"⁹, שזוהו"ע של חסד. וכן הוא גם בפנימיות הענינים:

תכלית הכוונה היא לכבוש את העולם כולו, ולעשות אותו כלי לאלקות. אלא, שבזמן הבית, שהי' האור בתוקף ובגלוי, הי' האור יכול להאיר בכל העולם כולו, גם כאשר בני היו בארץ ישראל; אבל "מפני חטאינו", נתמעט תוקף גילוי האור, ולכן, בכדי להאיר בכל העולם, צריכים בני לילך למקום המתברר¹⁰. ועד"מ בגשמיות, שאבוקה גדולה מאירה גם למרחוק, משא"כ נר קטן, שכדי שיאיר במקום מסויים, צריכים להביא את הנר אל המקום ההוא¹¹.

ונמצא, שהגלות הו"ע של חסד — בכדי שבני יוכלו למלא את תפקידם לגלות אלקות בכל העולם.

ועד כדי כך, שכללות ענין החורבן הוא הכנה לבנין ביהמ"ק השלישי, שהי' נעלה יותר מבתי־המקדשות שלפניו, שהיו בידי אדם, ואילו ביהמ"ק השלישי יהי' בידי שמים¹².

ועד"ה המבואר¹³ בענין שבירת הכלים דתהו, שזהו ע"ד "סותר על מנת לבנות". ועד"ז בנוגע לחטא עה"ד, ולאחריו חטא העגל, שבגלל זה היתה שבירת הלוחות — שהכוונה בזה היא שלאח"ז יהי' העילוי ד"כפלים לתושי"¹⁴. ועד"ז בנוגע לכללות ענין החורבן והגלות, "לקתה כפלים"¹⁵ — שהכוונה היא שמזה תבוא ה"נחמה¹⁵ בכפלים"¹⁶.

ג. וזהו גם תוכן ג' פרשיות הנ"ל שבהם מסיימים את התקופה שהיו במדבר ומתכוננים לכניסה לארץ:

תו"מ ח"י ע' 201 ואילך. וש"נ.

(8) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

(14) איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

(9) איכ"ר פ"ד, יד.

(15) ראה איכ"ר ספ"א. יל"ש ישעי' רמז

(10) ראה גם אוה"ח בהר כה, לט.

תמה.

(11) ראה גם תו"א בראשית ה, סע"ד

(16) ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ, מבה"ח

ואילך. ובכ"מ.

מנ"א תשט"ו בתחלתה (תו"מ ח"י"ד ע' 223

(12) ראה לקו"ש חכ"ט ע' 13. וש"נ.

ואילך.)

(13) ראה המשך תרס"ו ע' שנה. וראה גם

אף שבנ"י הלכו במדבר, "ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם"¹⁷, שאין זה מקום מושב אדם, דקאי על בנ"י, "אתם קרויין אדם"¹⁸, ונקרא "מדבר העמים"¹⁹ — הרי כל מ"ב המסעות שהיו במדבר נקבעו בתורה, כך, שהפסוק "ויחנו בעלמון דבלתימה"²⁰, למשל, יש בו אותה קדושה כמו הפסוק²¹ "אנכי הוי' אלקיך"²², ועי"ז נעשה תיקון ענין המדבר, והיינו, שלולי הליכת בנ"י במדבר, לא היו פסוקים אלו בתורה, ולא היו מעלים את ענין המדבר, וזוהי כוונת הילוך בנ"י במדבר — להעלות את המדבר ולעשות ממנו תורה; ומזה באים ל"אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל", לדור שנכנסו לארץ.

ובענין זה צריך "לחיות" בזמן של "בין המצרים":

אע"פ שבגלוי הרי זה "בין המצרים", מ"מ, צריך לידע, שגם "בין המצרים", "במדבר העמים", ישנם תורה ומצוות, שקיומם צריך להיות תמיד בשמחה, שהרי על התורה נאמר²³ "פיקודי ה' ישרים משמחי לב", וגם קיום המצוות צריך להיות באופן ד"עבדת את ה' אלקיך בשמחה"²⁴, וא"כ, כיון שישנם תורה ומצוות, צריכים להיות בשמחה.

ד. ובפרטיות יותר:

שלא כדעת הטועים ש"בין המצרים" לא צריכה ולא יכולה להיות החיות וההתלהבות שבכל השנה, אלא אדרבה: "מן המיצר קראתי גו' ענני במרחב"²⁵, וכאמור לעיל בנוגע לכל ענין הגלות, שבפנימיותו הרי הוא הכנה לגילוי של הגאולה העתידה, ולכן, בימים אלו צריכים להוסיף חיות והתלהבות בעניני התומ"צ שקיומם צריך להיות בשמחה.

דוגמא לדבר: בנוגע לבעלי-עסקים ויושבי-אוהל — אין זה באופן שאצל בעלי-עסק לא יכולה להיות חיות והתלהבות בתומ"צ כמו אצל יושבי-אוהל, בגלל שרוב הזמן עסוקים הם בעניני העסק, אלא אדרבה — העובדה שרוב הזמן עסוקים הם בעניני העסק מעוררת אצלם תוספת חיות בעניני התומ"צ. ועד"ז גם בכללות ישראל — שענין הגלות בכלל, וביחוד הזמן ד"בין המצרים", צריך לעורר תוספת חיות בתומ"צ.

(22) ראה פיהמ"ש להרמב"ם סנה' פ' חלק היסוד הח' (מסנהדרין צט, ב).

(23) תהלים יט, ט. וראה תענית ל, סע"א.

(24) תבוא כח, מז. וראה רמב"ם הל' לולב בסופן.

(25) תהלים קיח, ה.

(17) ירמ' ב, ו — הפטרת פרשת מטו"מ.

(18) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(19) יחזקאל כ, לה. וראה לקו"ת פרשתנו

(מסעי) פח, ג. צא, ב. ובכ"מ.

(20) פרשתנו (מסעי) לג, מו.

(21) יתרו כ, ב.

ודוקא ממיצר הגלות יבוא ה"מרחב" — "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך"²⁶, לא רק ארץ שבעה עממין, אלא גם ארץ קני קניזי וקדמוני (שענינם מבואר באריכות בספרי קבלה, וגם בתורת החסידות²⁷ בקצרה)²⁸.

* * *

ה. דובר בענין "אלה מסעי בני ישראל"²⁹, שגם ה"חניות" הם חלק מהמסע וההילוך בעלי" שבאין ערוך, וכן גם כללות החניות במדבר העמים, וגם במקומות ש"הכעיסוני"³⁰, הם חלק מהעלי, כי גם הירידה פנימיותה היא עלי³¹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס³² בלקו"ש חכ"ג ע' 224 ואילך.

* * *

ו. כללות ענין הנסיעה וההילוך בכללות חיי האדם היא ביום ה"יאָרצייט", כמבואר בספרים³³ שאז נעשית עליית הנשמה כו'. ועד"ז גם ביום ההולדת, שאז נעשית עלי' כללית לעולם עליון יותר, ועלי' זו צריכים להמשיכה על כל השנה.

וזוהו גם הטעם למנהג הקדמונים — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁴, באמרו שיש להתנהג כן — שביום ההולדת מתחילים לומר את הקאפיטל תהלים החדש המתאים לשנה זו, ולדוגמא: כאשר נעשה בר-מצוה — יתחיל לומר קאפיטל י"ד, וכאשר נעשה בן י"ד — יתחיל לומר קאפיטל ט"ו, וכך בכל שנה צריכים לומר את הקאפיטל השייך לשנה הבאה, ששייך להדרגא שבה מתחיל לעלות עתה.

(ו"יחננו"), הרי כיון שכוונתו היא "לשם שמים", כמ"ש (בהעלותך ט, כ"כג) "על פי ה' יחננו", היינו, שלאח"ז יוכל להמשיך לילך, "ילכו מחיל אל חיל" (תהלים פד, ח), נמצא, שגם חני' זו היא בפנימיותה נסיעה והליכה. ויתירה מזה: לא רק העדר העשי', אלא אפילו מציאות של רע, הרי הכוונה הפנימית בזה היא — כמבואר בתניא (פכ"ז) בפירוש הפסוק (משלי טז, ד) "וגם רשע ליום רעה", "שישוב מרשעו ויעשה הרע שלו יום ואור למעלה".

(32) בשילוב שיחת ש"פ מטו"מ תשי"ג.
 (33) ראה תניא אגה"ק סו"ך-כח. סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר דש, סע"ב ואילך.
 (34) סה"ש תש"ד ע' 162. אג"ק שלו ח"י ע' נג.

(26) פ' ראה יב, כ.
 (27) ראה מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' ג ואילך. וש"נ.
 (28) חסר הסיום (המו"ל).
 (29) ריש פרשתנו (מסעי).
 (30) תנחומא פרשתנו (מסעי) ג.
 (31) ודוגמתו בעבודת כל אחד מישראל — שגם אצלו ישנם כל מ"ב המסעות, כתורת הבעש"ט הנ"ל* — שגם כאשר נח וישן

(* וכפי שמוסיפים בזה, שאלו שידעין רזין דאורייתא, יכולים לידע המסע שבו עומדים; איזה מסעות עברו כבר, ואיזה מסעות צריכים עוד לעבור עד שיגיעו ל"ירדן ירחו" (ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ, מבה"ח מנ"א תשט"ז סי"א (תו"מ ח"י ע' 129). וש"נ).

וענין העלי' שביום ההולדת הוא לא רק במשך חיי האדם בעלמא דין, אלא גם לאחרי צאת הנשמה מהגוף יש עלי' ביום ההולדת, וכידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁵, אודות אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שביום הולדתו השמונים — שהי' עשרים שנה לאחרי הסתלקותו — אמר מאמר חסידות בהיכלו על קאפיטל פ"א³⁶.

ז. בקאפיטל פ"ב — שהתחילו לומר ביום הולדת כ"ק מו"ח אדמו"ר ביי"ב תמוז השתא — ישנו ענין השייך גם לימי "בין המצרים"³⁷: ובהקדמה — שתוכן כללות הקאפיטל הוא בנוגע לאופן הנהגת הדיינים, מלבד שני פסוקים שלכאורה אין להם שייכות לענין הדיינים: "אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם", "אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תיפולו"³⁸ — שאין זה בנוגע לדיינים דוקא, אלא בנוגע לכל בני האדם, שבעצם הי' האדם צריך לחיות לעולם, אלא, מצד חטא עה"ד, הנה כדי שלא יהי' להרע קיום נצחי³⁹, לכן "כאדם תמותון".

וצריך להבין: מהי שייכותם של פסוקים אלו לתוכן הקאפיטל? גם צריך להבין כפל הלשון: הן בהעילוי — "אלקים גו' ובני עליון", והן בהירידה — "כאדם .. וכאחד השרים", שהרי כפל לשון בתורה משמעותו ענין נוסף?

ח. ובהקדמה:

מציאותם של ישראל — שנקראו ראשית⁴⁰, ולהם דוקא ניתנה התורה, שנקראת ראשית — מורכבת מנשמה וגוף, ולכן לא ניתנה התורה למלאכי השרת, שכן, "יצר הרע יש ביניכם"⁴¹ (בתמי'), כי אם לבנ"י דוקא, נשמות בגופים, מצד הנשמה והגוף גם יחד.

וכיון שהתומ"צ ניתנו לנשמות בגופים, ישנה פעולת התומ"צ על הנשמה, וישנה גם פעולת התומ"צ על הגוף. ועד"ז בנוגע לפגם שנעשה ע"י החטא, שישנו הפגם שנעשה בגוף, וישנו גם הפגם שנעשה בנשמה. והענין בזה:

הנשמה — להיותה "נצר מטעי"⁴², הרי היא נצחית, ולא שייך בה

(38) פסוקים ר"ז.

(39) ראה תו"מ סה"מ אב ע' קכא. וש"נ.

(40) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(41) שבת פט, רע"א.

(42) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

(35) ראה גם רשימתו שנעתקה בתו"מ

ח"ב ע' 207 הערה 16.

(36) ראה גם שיחת י"ב תמוז דאשתקד

ס"כ (תו"מ חכ"ח ע' 202 ואילך). וש"נ.

(37) כדלקמן ס"י.

ענין של פירוד ומיתה, וגם כאשר ישנו ענין של חטא — הרי מבואר בתניא⁴³ ש"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית", ולכן, אף שענין החטא פועל ירידה ונפילה גם בנשמה, ועד לנפילה כזו שהיא "כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך בית הכסא כו", הרי גם אז נשארת היא "נשמה", ובמילא היא נצחית, ולא שייך בה פירוד ומיתה.

ואילו הגוף — שייך בו הפסד, שהרי מצד עצמו הוא הוה ונפסד, וקיומו אינו אלא מצד התלבשות הנשמה בהגוף, ובפרט ע"י העבודה דקיום התומ"צ שע"ז נעשה קיום הגוף באופן שיקום לתחי' בתחיית המתים, או כגופו של חנוך ואליהו⁴⁴; אבל מצד עצמו, לולי העבודה, ובפרט מצד החטא, נעשה בו הפסד ומיתה.

וזהו גם פירוש המאמר⁴⁵ "מאן דנפיל מדרגי' איקרי מית" — שכאשר הנשמה היא במצב של נפילה, "נפיל מדרגי'", אזי נעשה הגוף במעמד ומצב ד"מית".

וכל זה — בנוגע לנשמה וגוף מצד עצמם, שהנשמה היא נצחית, והגוף הוא נפסד; אמנם, ע"י העבודה דתומ"צ, הרי אדרבה — הגוף מתעלה יותר מהנשמה, וכפי שיהי' בתחיית המתים, שהנשמה תהא ניוזנית מן הגוף⁴⁶, דכשם שעתה מקבל הגוף מן הנשמה, כך לעת"ל תקבל הנשמה מן הגוף, כיון שהגוף יתעלה יותר מהנשמה (אלא, שגם מעלה זו תתגלה בגוף ע"י הנשמה).

ולאמיתו של דבר, בפנימיות הענינים, הנה גם עכשיו מקבלת הנשמה מן הגוף — כי, העילוי שנעשה בנשמה ע"י קיום התומ"צ הוא מצד הגוף דוקא, שהרי גם כאשר יודע את כל ההלכות ומכוין את כל הכוונות, הנה אם לא יניח תפילין על ראשו, אזי יהי' "קרקפתא דלא מנח תפילין"⁴⁷, ולאידך גיסא, גם אם אינו יודע ההלכות והכוונות, אבל הוא מניח תפילין באופן הדרוש, אזי קיים המצוה, ונמצא, שבקיום המצוה בגשמיות הגוף מקבלת הנשמה את העילוי שלה מן הגוף.

ט. עפ"ז יש לבאר כפל הלשון בפסוקים הנ"ל:

"אלקים אתם" — קאי על הנשמה, ו"בני עליון כולכם" — קאי על הגוף, כי:

ח"ב ס"ע ד.

(43) ספכ"ד.

(46) ראה תו"מ סה"מ ניסן ריש ע' קסח.

(44) ראה דא"ז ספ"א. יל"ש בראשית רמז

אב ע' קנ. וש"נ.

מב. ועוד.

(47) ר"ה יז, א.

(45) ראה זח"ג קלה, ב. הנסמן באג"ק

"אלקים" — הוא מלשון כח ויכולת⁴⁸, דהיינו, הכח והיכולת של הקב"ה, אבל, זהו עדיין ענין מוגבל, שלכן, גם מלאכים⁴⁹, ועד לבחי' האלקות שמתלבש בעולם, נקראים בשם "אלקים". וזהו שאומרים על הנשמה: "אלקים אתם" — זהו אמנם ענין נצחי, אבל עדיין בהגבלה, שהרי הנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד⁵⁰, עולם הבריאה⁵¹, שהוא עולם הנשמות⁵², וא"כ, הרי זה בהגבלה.

אבל "עליון" — קאי על העצמות, כי, עליון פירושו שאין למעלה הימנו (ע"ד המבואר בתניא⁵³ בענין דירה בתחתונים⁵⁴, ש"תחתון" פירושו "שאינן תחתון למטה ממנו"), שזהו עצמותו ית' לבדו.

וענין זה מקבלת הנשמה ע"י הגוף — שתהי' לא רק בבחי' "אלקים", אלא גם בבחי' "בני" עליון⁵⁵, והיינו, שע"י הגוף נעשה אצל הנשמה הענין ד"בנים אתם לה' אלקיכם"⁵⁵, וכיון ש"בן" הוא מציאות אחת עם האב, לא רק "כרעא דאבוה"⁵⁶, אלא הוא עצם מהות האב, הרי נעשים בבחי' "עליון".

ועפ"ז יובן גם הדיוק "אלקים אתם ובני עליון כולכם" — כי, "אתם" נאמר אל הנשמות, כי הנשמה מצד עצמה היא רק בבחי' "אלקים", ואילו "כולכם" כולל הן את הנשמה והן את הגוף, כיון שע"י הגוף נתגלה גם בנשמה הענין ד"בנים אתם", "בני עליון".

אמנם, מצד החטא — "כאדם תמותון וכאחד השרים תיפולו": הפירוש הפשוט הוא — שקאי על חטא עה"ד. אמנם, בזהר⁵⁷ מדייק הלשון "כאדם" (בכ"ף הדמיון), ומבאר שקאי על חטא העגל, שכן, לאחר שבשעת מ"ת "פסקה זוהמתן"⁵⁸, ונעשה "חירות ממלאך המות"⁵⁹, הנה ע"י חטא העגל נתעוררה וחזרה הזוהמא דחטא עה"ד⁶⁰, ולכן, "כאדם — כמו אדה"ר — תמותון".

(54) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.

ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. ובכ"מ.

(55) פ' ראה יד, א.

(56) יונת אלם רפ"ב. וראה תוד"ה מקמי

— יבמות ג, א. פרש"י ד"ה כבעל — כתובות צב, א.

(57) ראה זח"ב רלו, סע"ב.

(58) שבת קמו, רע"א. וש"נ.

(59) שמו"ר רפל"ב. וש"נ.

(60) זהר ח"א נב, ב. קכו, ב. ח"ב קצג,

סע"ב.

(48) ראה טושו"ע ואדה"ז אר"ח ס"ה.

(49) בענין זה נזכר גם שמלאכים אינם בעולם האצילות (ראה תו"מ חיד"ע ע' 114. וש"נ).

(50) ראה זח"ג כט, רע"ב. הנסמן בנצו"ז לזח"א קיג, א.

(51) ראה עץ חיים שער כסא הכבוד (שער מו). הובא בלקו"ת האזינו עד, סע"ד. הנסמן

בתו"מ סה"מ ניסן ע' קס הערה 39.

(52) ראה תניא רפל"ט. ובכ"מ.

(53) רפל"ו.

ובזה גופא — הנה "תמותון" קאי על הגוף, ו"תיפולו" קאי על הנשמה, כנ"ל (ס"ח) בפירוש המאמר "מאן דנפיל מדרגי איקרי מית".

י. אך עדיין צריך להבין:

כיון ש"אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם", ודיבורו של הקב"ה חשיב מעשה⁶¹ — איך יתכן שישתנה הדבר? ובלשון הכתוב⁶²: "ההוא אמר ולא יעשה"?!

והביאור בזה — ע"ד האמור לעיל (ס"ב) שכללות ענין הגלות ו"בין המצרים", שנעשה בסיבת חטא העגל (שעז"נ "אכן כאדם תמותון", כפירוש הזהר הנ"ל), הנה בפנימיות הענינים אין זה ירידה, אלא אדרבה — הכנה להגילוי דלעת"ל, ולכן, אף שבגלוי נעשה מצב ד"תמותון" ו"תיפולו", הנה בפנימיות הענינים הרי זה הכנה ועד שזה עצמו הוא ענין של מסע והילוך, כך, שגם עתה נשאר המעמד ומצב ד"אלקים אתם ובני עליון כולכם".

וזהו גם מ"ש בתניא² בנוגע לקיום המצוות, ש"יחוד זה הוא נצחי לעולם ועד" — דלכאורה, כיון שקיום המצוות הוא בגוף, ועתה יש בגוף ענין ההפסידות, א"כ, איך הוא "יחוד נצחי" — כיון שבפנימיות הענינים הנה גם עתה "אלקים אתם ובני עליון כולכם", אלא שענין זה הוא בהעלם.

יא. וזהו גם מש"נ "וכאחד השרים גו":

"אחד השרים" — קאי על מלאך מיכאל, שרם של ישראל, שכותב זכויותיהם של ישראל⁶³.

וזהו גם הקשר לענין המשפט שאודותיו מדובר בקאפיטל זה — שכאשר ישנו ענין הדין ומשפט, היינו, שהאדם שופט את עצמו להתנהג כדבעי בכל ענין, אזי מלאך מיכאל כותב זכויותיהם של ישראל. ואז מתגלית פנימיות כוונת הירידה (ע"ד האמור לעיל שמ"בין המצרים" באים ל"ענני במרחב") — שמהמעמד ומצב ד"תמותון" ו"תיפולו" באים לתכלית העילוי ד"עולם הבא", דקאי על עולם התחי' (כידוע הראי' ממארוז"ל⁴ "ואלו שאין להם חלק לעולם הבא .. הכופר בתחיית המתים", שלכן ענשו "מדה כנגד מדה"),

(61) ראה שבת קיט, רע"ב. ב"ר פ"ג, ב.

(63) שמו"ר פי"ח, ה.

(64) סנהדרין ר"פ חלק ובפי' הרע"ב.

פמ"ד, כב.

(62) בלק כג, יט.

ויקויים היעוד⁶⁵ "הקיצו ורננו שוכני עפר", והוא — רבינו נשיאנו — בתוכם, ויוליכנו לגאולה השלימה בקרוב ממש.

* * *

יב. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ומקנה רב גו'.

* * *

יג. דובר לעיל (במאמר⁶⁶) בענין הנסיעה למקום רחוק, ועל דרך זה בנוגע לכללות ענין הגלות, שבפנימיות הרי זה הכנה לעלי' גדולה יותר.

אבל אעפ"כ, יש צורך להזהיר ולהבטיח ("באָוואָרענען") שלא לילך לאיבוד ("מ'זאָל ניט פּאַרפּאַלן ווערן") ח"ו, כי, כאשר הולכים בדרך, הרי "כל הדרכים בחזקת סכנה"⁶⁷.

אך עז"נ⁶⁸ "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך" — שגם כאשר יהודי הולך בדרך שהיא בחזקת סכנה, מ"מ, כיון שזוהי "דרכיך", דרכו של יהודי, "ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט"⁶⁹, אזי שומרים אותו מלמעלה.

וכמבואר במ"א⁷⁰ שיש בזה ב' פירושים — שהמלאכים הולכים עמו, או כהפירוש הפנימי, שהקב"ה בעצמו הולך עמו. ובכללות תלוי הדבר בהחילוק באופן העבודה — אם היא כמו עבודת השבטים, שאז הולכים עמו המלאכים, או שהיא כמו עבודת יוסף, שאז אינו מסתפק במלאכים, אלא הקב"ה בעצמו הולך עמו, וכפי שדרש משה רבינו: "אם אין פניך הולכים וגו'"⁷¹, ורק בימי יהושע, שהי' "כפני לבנה"⁷², נאמר⁷³ "אני שר צבא ה' עתה באתי", "עתה" דייקא, "אבל בימי משה רבך באתי ולא חפץ בי, שנאמר אם אין פניך הולכים וגו'"⁷⁴.

ובכל אופן — מלאכים בודאי הולכים עם כל אחד מישראל בכל מקום שהולך אליו ובכל מקום שנמצא בו.

(71) תשא לג, טו.

(72) ב"ב עה, סע"א. ועוד.

(73) יהושע ה, יד.

(74) פרש"י עה"פ. וראה גם ד"ה באתי

לגני דמוצש"ק י"א שבט שנה זו (תו"מ ח"ל

ע' 42).

(65) ישע"י כו, יט.

(66) בסופו (לעיל ע' 160).

(67) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. ועוד.

(68) תהלים צא, יא.

(69) וירא יח, יט.

(70) ראה גם תו"מ חכ"ט ע' 148. וש"נ.

יד. וזהו גם הטעם למנהג ישראל — תורה הוא⁷⁵ — שכאשר פוגשים יהודי, אומרים לו: "שלום עליכם", בלשון רבים⁷⁶.

ובהקדמה — שאין זה רק מנהג ישראל, אלא כן הוא גם בנוסח קידוש לבנה, דאף שבטור וש"ע⁷⁷ איתא הלשון "שלום עליך", הנה בכתבי האריז"ל⁷⁸ הלשון הוא "שלום עליכם", לשון רבים, וכך קבע רבינו הזקן בסידורו, וכן הוא הנוסח כמעט בכל הסידורים.

וטעם הנוסח "שלום עליכם", בלשון רבים, ולא "שלום עליך", בלשון יחיד — כפי שמצינו בגמרא⁷⁹ גבי שאילת שלום לרבו: "שלום עליך רבי" — כיון שביחד עם כל יהודי ישנם גם המלאכים שהולכים עמו.

טו. אך יש להקשות על זה:

איתא בגמרא⁸⁰ "הנכנס לבית הכסא אומר (אל המלאכים המלוים אותו) .. שנאמר כי מלאכיו יצוה לך) התכבדו מכובדים כו", ואעפ"כ, "עכשיו לא נהגו לאמרו, מפני שאין מחזיקין את עצמנו ליראי שמים שהמלאכים מלוים אותנו"⁸¹, וא"כ, מדוע אומרים "שלום עליכם" בלשון רבים?

לכאורה יש לתרץ, שבענין זה יש חילוק בינו ובין הזולת: בנוגע לעצמו — אין לו להחזיק את עצמו לירא שמים שהמלאכים מלוים אותו; אבל בנוגע להזולת — כיון שישנו הציווי "הוי דן את כל האדם לכף זכות"⁸², וכידוע הפתגם שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸³, שהקב"ה ברא לאדם שתי עינים, ועל הזולת צריך להביט בעין הימנית — לכן צריך לומר "שלום עליכם", לשון רבים, בגלל המלאכים שמלוים אותו.

אבל, תירוץ זה אינו מספיק, שהרי בסיום ברכת המזון, בברכת "עושה שלום במרומיו", אומרים: "ואמרו אמן", בלשון רבים, "ואף אם הוא מברך לעצמו אומר כן להמלאכים השומרים אותו"⁸⁴ — והרי כאן לא מדובר בנוגע להזולת, אלא בנוגע לעצמו?

האריז"ל במקומו. ועוד.

(79) ברכות ג, א. ובכ"מ.

(80) שם ס, רע"ב (ובפרש"י).

(81) שו"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ק) רס"ג.

וש"נ.

(82) אבות פ"א מ"ו.

(83) לקו"ד ח"ד תשו, ב. סה"ש תרצ"א ע'.

158. וראה גם תו"מ ח"כ ע' 160. ע' 175.

(84) שו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ט ס"ה.

(75) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.

מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד.

מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז

או"ח סוסק"פ. סתל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד.

סתצ"ד סט"ז. ועוד.

(76) ראה גם שיחת אור ליום ד' פ' פינחס,

כ"א תמוז בתחלתה (לעיל ע' 145). וש"נ.

(77) או"ח סוסתכ"ו. רמ"א שם ס"ב.

(78) פע"ח שער ר"ח ספ"ג. סידור

והביאור בזה — שיש חילוק בין מציאות האדם מצד עצמו, או מצד המצוה שעושה, שמצד עצמו אמנם אין לו להחשיב את עצמו, משא"כ מצד המצוה, שע"י קיומה נעשה פרקליט כו'⁸⁵. ולכן, בברכת המזון שהיא מצוה, הנוסח הוא "ואמרו אמן", לשון רבים, למלאכים המלויים אותו; משא"כ כאשר הולך לבית הכסא, שאז צריך לסלק עצמו מדברי תורה כו', ואז נשאר מציאותו כפי שהיא מצד עצמו, וכיון שאין לו להחשיב את עצמו, אינו אומר "התכבדו מכובדים".

וכן הוא גם בנוגע לאמירת "שלום עליכם":

כאשר יהודי פוגש את חבריו ואומר לו "שלום עליכם" מתוך שמחה — אזי מקיים מצות אהבת ישראל, שהיא "כלל גדול בתורה"⁸⁶. ולהעיר, שמצות אהבת ישראל היא במשך כל היום, וכמדובר בהתוועדות שלפנ'⁸⁷ בענין קבלת המצות עשה של ואהבת לרעך כמוך קודם התפלה, שתפלה היא היסוד על כל היום, ובמילא גם מצות אהבת ישראל היא בכל היום. אבל אעפ"כ, הרי אינה דומה האהבה לחבירו קודם שפוגש אותו להאהבה בשעה שפוגש אותו ואומר לו "שלום עליכם" בשמחה, שאז ניתוסף באהבתו כו'.

וכיון שזוהי מצוה, ומה גם שממנה נבראים מלאכים — לכן הנוסח הוא "שלום עליכם", לשון רבים.

המורם מכל האמור — שכיון שיהודי קשור תמיד עם מצוות, וחדור באהבת ישראל, הרי נמצאים תמיד מלאכים מסביבו ששומרים אותו בכל דרכיו, ועוזרים לו שתהי' אצלו העלי' מצד ההילוך בדרך.

טז. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה שיאמרו לחיים, והתחיל לנגן הניגון "ניע זשוריצי כלאָפּציי", ואמר:

התיבות שבניגון זה הם בשפה האוקראינית, ופירושם⁸⁸, שגם כאשר נמצאים ב"קרעטשמע" (בפונדק), קודם שבאים הביתה, כשנמצאים עדיין בדרך, צריכים להיות בשמחה ולקחת מעט משקה... והרי עומדים עתה במסע האחרון לפני "ירדן ירחו"!

(ואח"כ אמר:) כיון שאין שבת מכין לחול'⁸⁹, הנה כל מה שהכינו לשבת, המזונות והמשקה, צריכים לסיים הכל שלא ישאר מאומה.

(88) ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 157

(85) ראה אבות פ"ד מ"א.

ואילך. וראה גם תו"מ חיי"ח ע' 41. וש"נ.

(86) תו"כ ופרש"י קדושים יט, יח.

(89) ראה ביצה ב, ב.

(87) שיחת אור ליום ד' פ' פינחס, כ"א

תמוז ס"ג (לעיל ע' 147). וש"נ.

נתן את היין והמזונות שהיו מונחים על השולחן, וכשסיימו הכל התחיל לנגן הניגון "ופרצת", ועמד על מקומו ורקד בשמחה רבה. אח"כ צוה לנגן "אני מאמין", ו"אבינו מלכנו".

* * *

יז. בתפלת מנחה קורין "אלה הדברים אשר דבר משה וגו'". ובהמשך הפסוק: "ודי זהב", ומפרש רש"י: "הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהי' להם, שנאמר⁹⁰ וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל" — שמזה התחיל כללות ענין הגלות.

אמנם, לאחרי שבנ"י היו כבר בגלות קרוב לאלפיים שנה, בודאי פעלו שיוכלו לעמוד גם בנסיון של עשירות וריבוי זהב.

יתן איפוא השי"ת לבנ"י עשירות בגשמיות, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹¹ בשם רבינו הזקן, שהקב"ה יתן לבנ"י גשמיות, והם יראו כבר מה שביכלתם לעשות — שיעשו מהגשמיות רוחניות.

ובפשטות — שהקב"ה יתן לבנ"י בני חיי ומזוני רויחי, זהב וכסף וכו', לכל אחד ואחד בהמצטרך לו, באופן של עשירות, הן עשירות ברוחנית, שהו"ע הפצת המעיינות, שהרי העשירות הגדולה ביותר היא ה"מעיינות", והן עשירות בגשמיות, "ודי זהב", ובודאי שבנ"י ינצלו את הזהב (לא עבור העגל ח"ו, אלא) לעשות ממנו מקדש לו ית'.

ונזכה ל"אלה הדברים אשר דבר משה" — "גואל ראשון הוא גואל אחרון"⁹², וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹³ ש"שילה" בגימטריא "משה", ו"יבא שילה" בגימטריא "משיח", והיינו, שכאשר מצרפים את הגימטריא ד"אחד", "יבא", אזי פועלים ביאת המשיח, בקרוב ממש.

(92) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. זח"א רנג, א.

שעה"פ ויחי מט, יו"ד. תו"א משפטים עה, ב.

(93) סה"ש תרצ"ט ע' 329 ואילך. וראה

גם תו"מ ח"ל ע' 115. וש"נ.

(90) הושע ב, יו"ד.

(91) ראה סה"ש תש"ז ע' 99. תש"ח ע'

189. תש"ט ע' 292. הישי"ת ע' 343.